



## **Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...**

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec  
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione  
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè  
tractatur

**Herincx, Wilhelm**

**Antverpiæ, 1663**

Quæst. III. De Veritate & Certitudine Assensus Fidei.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

18. *Affectus credulitatis specialem honestatem habet.*

Porro affectus credulitatis sine dubio est honestus ex genere suo. Et hac ratione in Scripturis & Patribus laudatur specialiter fides, quæ alioquin velut actus intellectus non haberet moralem honestatem citra opus ipsius voluntatis. Hæc autem honestas pertinet ad specialem virtutem, non minus quam temperantiæ, castitatis &c. tum quia est par ratio: tum quia nullum est inconueniens: tum quia per se apparet dignum naturâ rationis credere Deo, & indignum ipsi discredere, idque ex natura rei & seclusâ cõsideratione aliarum virtutum: adeoque voluntas credendi specialem ex objecto honestatem habet; quamvis alioquin (uti & affectus castitatis &c.) ex motivo charitatis aliarumve virtutum posset imperari. Unde distinguitur virtus ad hunc affectum inclinans (quæ vocari possit virtus moralis fidei) à charitate, studiositate, obedientia &c. Estque affinis virtuti Religionis, vel potius speciei quædam illius. Propter subordinationem tamen fidei ad ipsam, moraliter censetur quid unum cum fide.

19. *Non est in substantia supernaturali.*

Ex quo colligitur hanc virtutem, & actum ei correspondentem non esse in substantia supernaturalem, præsertim in via Scoti non admittentis talem supernaturalitatem in hac vita, nisi in tribus virtutibus Theologicis, earumque actibus. Specialiter etiam supernaturalitas affectus credendi ex nullo capite sufficienter suadetur: cum assensus Fidei, uti & Spei ac Dilectionis actus, etsi supernaturales, tamen objectum creatum sint, satilque possint imperari per volitionem in substantia naturalem. Immo affectus iste videri posset respicere assensum fidei præcisè quatenus est actus fidei divinæ, non autem determinatè & præcisè quâ supernaturalis; sub qua ratione nimirum non cadit ipse sub experientiam, quæque etsi deesset ob defectum principii supernaturalis, idem adhuc maneret affectus credendi. Præerea si voluntas credendi esset supernaturalis in substantia, etiam iudicium præcedens deberet esse supernaturale, ratione proportionis inter cognitionem proponentem & prosecutionem voluntatis; propter quod elici nequeunt reliqui actus supernaturales voluntatis sine prævia directione supernaturali intellectu: iudicium autem prædictum non esse supernaturale patet, eò quod iuxta auctoritates, signanter Augustini Epist. 105. & Tridentini sess. 6. c. 8. fides sit initium & radix omnis justificationis, & consequenter status supernaturalis. Quod eatenus verificatur, quatenus habitus fidei non præsupponit priorem se habitum supernaturalem, nec actus actum. Deinde si affectum credendi præcederet iudicium supernaturale, saltem hoc ipsum præcedere non debet alius actus voluntatis similiter supernaturalis; adeoque supernaturalis actus intellectus non

requirit universum prærium similem actum voluntatis, ne procedatur in infinitum: non constat autem id specialiter requirere actum supernaturalem fidei.

Sufficit igitur affectum credendi esse supernaturalem in modo; & procedereque à gratia actuati; uti & iudicium affectioni prærium: & sicut potentia habitibus supernaturalibus instructa indiget gratis actualibus ad operandum. Idque saltem colligitur ex Aranscano sup. ubi tamen est sermo de affectu credulitatis, qui elicitur in principio conversionis; dum voluntas corrigitur ab infidelitate. Generaliter autem colligitur ex auctoritatibus Scripturæ & Patrum, signanter Augustini, asserentibus omnia ad vitam æternam conducentia; specialiter initium fidei, esse ex gratia, contra Sempelagianos. A quibus non videtur distare Scotus sup. ut creditur Suarez disp. 6. de Fidei sess. 7. Sed gravissimè fallitur: nam Scotus (prout ipsum omnes Scotiste indubitanter intellexerunt, & charitas christiana intelligi præcipit) non negat requiri auxilia gratiæ actualis (quæ alibi satis clarè agnoscitur, & de quibus ibi agere non spectabat ad solutionem quæstionis) sed per voluntatem in puris naturalibus intelligit voluntatem carentem dispositione habituali vel auxilio physico defectum habitus supplete; cuiusmodi dispositio supernaturalis requiritur in intellectu ad credendum, ut patet ex Scoto quæst. 2. cit. nu. 2. & ad secundum.

20. *Sed in modo.*

*Cujus oppositum male impingitur Scoto.*

QUESTIO III.

De Veritate & Certitudine Assensus Fidei.

DICO I. Assensus supernaturalis fidei Theologicæ necessariò est verus, sic ut per illum credi non possit alicui propositioni, nisi à parte rei revelatæ. Ita communiter Theologi. Et patet ex admittis ab omnibus fidei certitudine & infallibilitate (de qua statim) cum qua non consistit ejuldem falsitas. Colligitur etiam ex Tridentino sess. 6. c. 8. ubi præmissò, quod quilibet de sua gratia formidare & timere potest, subdit: cum nullus scire valeat certitudine fidei (defectu scilicet revelationis) cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. Hæc satis apertè supponere videtur veræ fidei certitudinem, eamque talem, cui nõ potest subesse falsum. Similiter c. 12. docet neminem debere certo statuere, se omnino esse in numero prædestinatorum. Nam (ut postea subdit) nisi ex speciali revelatione, scire non potest, certò scilicet & infallibiliter, quos Deus sibi elegerit. Similiter & de perleventantiæ munere cap. seq. movet, ut nemo sibi certi aliquid absolutè certitudine polliceatur; damnans can. 16. eum qui perseverantia do-

21. *Assensus fidei supernaturalis nequis esse falsus.*

num.

*Quaest. III. De Veritate & Certitudine Assensus Fidei. 143*

num se cerèd habiturum absolutè & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione dixerit: Ex qua aliàs præfata certitudo ex mente Concilii refutaret. Supponit itaque infallibilem esse & absolutam certitudinè in rebus & assensu fidei; adeoque non posse subesse falsum. Quod etiam confirmant aliæ Auctoritates postmodum allegandæ.

Ratio, efficax difficilè assignatur. Dari tamen potest hæc, quòd ea sit natura actus supernaturalis, & consequenter habitus infusi fidei, ut non possint inclinari nisi in verum. Id autem convenit actui huic ratione suæ excellentis perfectionis, ratione cujus per se exigit Deum ut propriam suam & specialem causam. Ut proinde non videatur tantus defectus sive macula posse cadere in actum supernaturalem.

Confirmatur: quia fides indubiè est essentialia virtus infusa intellectualis; adeoque ex natura sua elicere non potest, nisi actus determinatè veros. Deinde datur ad perficiendum hominem in statu gratiæ & supernaturali, atque adeò ex natura sua solum potest conferre ad actus, quibus homo sic perficitur; quales non sunt, nisi actus veri, conformes doctrinæ & disciplinæ cælesti, à qua hauriri debet, quidquid in ordine ad salutem perficit; à quo tamen non procederet, si verè revelatio Dei non præcessisset.

22. *Objeçtio I.* Objicitur I. Experientia docet rusticum eodem modo assentiri articulo verè revelato, & alteri non verè revelato, ex instructione Barochi, cui fidem proponenti credere tenetur, etiam dum proponit non revelatum, si absit ratio dubitandi: ergo utriusque articuli assensum elicit ex concursu fidei, infusæ. Nam sanè revelatio non movet, quatenus à parte rei subest, sed quatenus subesse putatur, & intentionaliter in mente subsistit. Ut proinde idem sit planè assensus ex parte objecti, etiam motivi, sive revelatio de facto adsit, sive non, utpote utrobique røders in re creditam propter Primam Veritatem in revelando. Nec obstat instantia *Soninch disp. 10. d. 4. nu. 74.* urgentis, quòd si crederem dicta Petri, quem puto esse Joannem, magnæ apud me auctoritatis virum, verè crederem Petro, non autem Joanni (quamvis id putarem) utpote nil mihi dicenti. Nam tali casu verè esset assensus fidei humanæ erga Joannem. Quare hinc potius infertur in casu objectionis verè esse assensum fidei divinæ.

Revelatio putata subesse movere potest ad assensum fidei.

Qui tamen solum esset naturalis.

Resp. itaque Neg. Conf. quia tali casu articulo verè revelato creditur assensu fidei supernaturalis, alteri autem putatiè revelato assensu fidei divinæ quidem, sed naturalis: quorù equidem assensuum differentia non cadit sub experientiam. Ad assensum porrò naturalem non concurrit fi-

des infusa, ratione suæ infallibilitatis, & correspondentis in suo actu certitudinis. Unde actus iste nec quidem fidei divinæ seu Theologicæ generatim loquendo, non tamen simpliciter; eò quòd hoc nomine simpliciter posito solet intelligi fides infusa seu supernaturalis.

Objicitur II. Actus aliarum virtutum supernaturalium (quæ subjèctantur in voluntate) possunt vitari per finè extrinsecum; v. g. vanæ gloriæ: ergo & actus fidei supernaturalis potest (ut sic dicam) falsificari. Resp. actus virtutum supernaturalium voluntatis tantum posse vitari extrinsecè per quamdam denominationem, sic ut formaliter boni, Deoque accepti maneat. At verò actus fidei in se ipso & formaliter debet habere virtutem salutaris; non autem solum denominatione quãdam extrinsecã. Unde potius argumentandum: Actus supernaturales voluntatis non possunt formaliter reddi mali, ergo nec actus supernaturalis intellectus fieri potest falsus.

Objicitur III. Actus virtutum supernaturalium possunt versari circa falsum, v. g. adoratio circa hostiam verè non consecratam, misericordia circa pauperem fictum seu putatum talem &c: ergo & fides supernaturalis circa revelationem existimatam. Resp. Dissimulatà supernaturalitate prædictorum actuum, cum Doctoribus passim Neg. Conf. quia virtus intellectualis versatur circa verum, adeoque circa conformè à parte rei cum objecto; virtus autem voluntatis circa bonum prout per rationem propositum; cujus regulam etiam probabilem aut invincibiliter à parte rei errantem sequendo bene agit voluntas, estque suæ regulæ conformis, non sic virtus intellectualis, cujus regula est veritas ipsius objecti.

Instabis: Prudentia est virtus intellectualis, & tamen inclinat in falsum, ut patet in Jacob prudenter & tamen cum errore judicante licitum sibi esse accedere ad Liam. Prout etiam errat adorans hostiam, quæ bonâ solum fide putatur consecrata; qui tamen prudenter judicat illam hostiam sibi esse adorandam. Resp. judicia ista esse falsa, & Prudentiæ utentis (quæ virtus non est) non autem docentis, quæ circa regulas universales versatur; quatenus scilicet infertur ex his præmissis: Licitum est accedere ad suam, hæc est talis: Adoranda est hostia consecrata; hæc est talis. Recta tamen est hujusmodi actio, quia ad hoc sufficit iudicium verum aut invincibiliter existimatum tale. Quamvis in similibus casibus posset adesse verum Prudentiæ iudicium; sive absque discursu, quatenus posita notitiâ circumstantiarum, in quibus non occurrit ratio dubitandi, quin v. g. sit uxor, exterminis satis patet licitè accedi ad talem personam: sive formando præmissis hoc v. g. modo: Licitum est accedere ad eam, quæ

23. *Objeçtio II.*

Resp.

24. *Objeçtio III.*

Resp.

25. *Instans.*

Responsio.

hic & nunc invincibiliter putatur sua, hæc est talis.

26. *Objec. IV.* Objicitur IV. Judæus instante Christi natali credens fide supernaturali Christum nacturum, eundem actum continuare potuisset Christo jam nato; qui proinde exinde fallus fuisset. Resp. Assensum hunc Judæi determinatè respicientem tempus adhuc futurum, non fuisse Fidei Theologicæ, sed conjecturalem; cum ei non fuerit revelatum determinatè tempus, quo Christus nasceretur: ut proinde assensus fidei tunc debuerit respicere Christum aliquando nasciturum, abstrahendo à differentia futuri temporis, aut certè respicere futuram declarationem Christi nati, seu adventus Christi, ipso nato factam pluribus, ipso & Joanne prædicante ceteris. Quòd si tamen ex speciali revelatione aliquis hujusmodi assensum fidei elicuisset, is mansisset verus etiam Christo nato, supposito quòd propositio semper significet idem instans, puta tempus futurum post instans quo primùm elicitur; ut Plures volunt: aut si durante assensu jugiter succedat significatio diversi temporis, puta futuri post instans respectivè præsens (quod putant ij, qui celsent propositionem contingentem posse transire de vera in falsam) assensus non poterit manere idem, sed necessariò mutabitur insensibiliter, impleto tempore, quod respiciebat ipsa revelatio.

27. *An assensus fidei possit falsum per accidens esse causa assensus falsi.* Petes, an possit assensus fidei esse causa assensus falsi? Resp. propriè & per se loquèdo Neg. ex vero enim præsertim supernaturali, per se non sequitur, nisi verum. Per accidens tamen & impropriè potest quodammodo esse causa assensus falsi, si videlicet conclusio falsa inferatur ex præmissa fidei, junctà alià falsà. Nam sic etiam ex primo principio (uti & ex aliis evidentissimis principiis) potest inferri falsa conclusio citra præjudicium suæ perfectionis. Nec est inconveniens, quòd causa ex se bona & perfecta ob consortium causæ vitiosæ sit causa per accidens effectus vitiosi, & ad eum partialiter concurrat; uti potentia progressiva cum cruce vitiat, ad claudicationem: potentia generativa cum causa alia malè affecta ad generationem monstri.

*Ipsiuss, falsitas.* Estque tunc etiam per accidens causa seu occasio & conditio sine qua non ipsius falsitatis; secus quàm Deus concurrentes cum creatura libera ad actum malum, qui nullo modo est causa malitiæ: nam falsitas causatur, quatepuz causatur substantia actus falsi; utpote cui competit falsitas, non quia ab hac vel illa causa, hoc vel illo modo procedit, sed præcisè, quia est difformis objecto: malitia autem consequitur actum, non quovis modo, sed quatenus procedit liberè à creatura contra legem & conscientiam. Propriè nihilominus & per se falsitas in præsentem causatur à connexionem non subsistente mediis cum extremis in

*Que sit illius propriè & per se causa.*

antecedente; qui defectus per se oritur ex præmissa falsa: uti effectus vitiosus in exemplis præmissis per se adscribitur causæ imperfectæ, per accidens perfectæ. Præmissa enim vera ex se inclinans ad verum, ex concursu præmissæ falsæ detorquetur & adhibetur ad falsam conclusionem; quæ quidem falsa est per se ob similem defectum in antecedente, scilicet in præmissa falsa. Sic ex verò testimonio Joannis testantis Petrum occisum ab eo, qui tali tempore fuit ingressus ejuisdem cubiculum, & falso testimonio Andree testantis solum Jacobum tunc fuisse ingressum, iudex erroneè ceniebit Jacobum esse homicidam: cuius tamen deceptionis non cenletur propriè & per se causa testis veridicus, sed alius fallus.

28. *Assensus fidei est certus.* Dico II. Assensus fidei est certus. Ita omnes Theologi. Patet ex verbis Tridentini *præc. Conclus.* relatis. Et consonat Scriptura *2. ad Timoth. 1. Scio cui credidi. & certus sum &c;* utique ex verbo Primæ Veritatis, potentis facere quod dixit. Quæ certitudo etiam apparet manifestè in fide Abraham laudatà ad Rom. 4. qui contra spem naturæ credidit divinæ promissioni futuri seminis, & non habuit diffidentiam, sed confortatus est fide, plenissimè sciens, quia quacumque promissit Deus potens est & facere. Ideoque ad Hebr. 11. Fides describitur *Substantia* sive existentia sperandorum rerum, quatenus fides eas quodammodo nobis præsentem exhibet, dum de iis nos aded certificat, ac si manibus tenerentur; certiores verò facit, quàm si vel oculis essent conspecta, vel ratione demonstrata; prout ex Chrysostomo, Theodoro & reliquis Græcis exponit *Epist. ibid.* Quo sensu Apostolus de Moyse subdit: *Invisibilem tamquam videns sustinuit;* id est, Deum fide intuens tamquam si oculis videret, omnia dura toleravit. Eandem certitudinem arguit altera descriptionis pars, scilicet *argumentum non apparentium,* sive (ut apud Augustinum alioque veteres Latinos subinde legitur) *Convictio,* vel (quod Græca vox sonat) ostensio ac demonstratio; quia nimirum res, etiam si sensu aut ratione non comprehensas, tam certò oculis mentis nostræ repræsentat, ac si reipsa coram positæ essent, utrumque reclamet sensus noster carnalis, ut rectè *Epist. sup.* Accedunt Patres, *Basilius in Moral. Reg. 80. c. 21. proprium fides* dicens, quod sit *certissima animi expletio de divinorum verborum veritate &c.* Item proprium fidelis esse, ut cum ejusmodi certa animi expletione veram esse illorum vim credat, que dicta sunt in Scriptura &c. *Chrysostomus Hom. 21. in Epist. ad Hebr.* Neque fides dici potest, nisi cum circa ea que non videntur, amplius, quàm circa ea que videntur, certitudinem quis habuerit. *Bernardus Epist. 190.* post plura in hæc rem contra *Petrum Abasilardum* præmissa, *Non est (inquit) fides estimatio, sed certitudo.*

Ratio

Quaest. IV. An Fides actualis sit ad salutem Necessaria? 145

Ratio sumitur, partim ex infallibilitate Dei revelantis, à qua objecta etiam aliàs contingentia, quò ei verè substant, sumunt eatenus maximam immutabilitatem; partim ex supernaturalitate, ipsius fidei habitualis, vel auxilii supplementis defectum habitus, & consequenti firmà adhesionem ad rem creditam.

29. Immo est certior scientiis à cognitione.

Dico III. Fides est certior scientiis notitiis. Est etiam communis Doctorum; et si non omnes conveniant in modo explicandi. Colligitur ex Scriptura: nam ratione summæ certitudinis fidei Apostolus 2. Cor. 10. dixit: *In captivitatem redigentis omnem intellectum in obsequium Christi*, scilicet per fidem. Quo loco vult Apostolus significare, quòd fides efficiat, quòd quis abneget omnem rationem & evidentiam, quæ aliquo modo videtur doctrinæ fidei adversari. Et ad Galat. 1. ait: *Licet nos aut Angelus de celo Evangelizet vobis, præterquam quòd Evangelizavimus vobis, anathema sit.* Ubi docet nobis ita adhærendum rebus fidei, ut nulla ratio vel auctoritas quantumvis gravis ab iis credendis possit nos dimovere.

Accedunt Patres, Chrysostomus & Basilus præc. Conclus. relati. Adde aliud ejusdem Basilii in illud Psal. 115. *Credidi propter quod locutus sum, dicentis, fidem invitare animum, imò & persuadere ad confessionem præcunctis rationalibus methodis.* Item illud Augustini 1. 7. Confess. c. 10. *Audio . . . & non erat proferus unde dubitarem, faciliusq; dubitarem vivere me, quam non esse veritatem, quæ per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.*

Ratio sumitur ex summa infallibilitate motivi fidei, quòd est Summa veritas revelans, cuique magis implicat subesse falsitatem, quam mediis creatis aut lumini naturali, quibus aliæ cognitiones nituntur; cui accedit infallibilitas ipsius habitus infusi, qui nequit efficere assensum non subsistenti revelationi innixum. Huic porò certitudini cognitionis adjuncta est pariformis certitudo adhesionis, quæ tanta est, ut fidelis paratus esse debeat, prout etiam paratus est, negare potius veritates, quantumvis appareant evidentes, quàm dimoveri à credendis iis, quæ per Ecclesiam credenda proponuntur.

30. Cur magis vacillamus in incertis subjectis quam in firmis evidentiis.

Fatendum nihilominus fidem esse subjectam incidentibus dubitationibus (quas tamè Fidelis voluntariè fovere nequit) & tentationibus contrariis, quibus ipsa interdum subvertitur de consensu voluntatis; idque ratione in evidentiæ, quam motiva credibilitatis non causant, ideoque intellectum non cogunt, sicut medium scientificum: quamvis sint talia, ut mysteriis ita propositis prudenter adhiberi possit & debeat firmissimus ac summà veracitate dignus assensus, atque adeò cum firmitate (ut sic dicam) appetitativa veritatum fidei ob respec-

tum divinæ auctoritatis revelantis, cujus nomine & tamquam dicta ejusdem adeò creditur; proponuntur. Unde hæc firmitas adhesionis roboratur per piam affectionem, ac insuper divinam motionem.

Dices, saltem assensus hujus disjunctivæ, *Deus est Trinus, vel non est Trinus*, appareat certior assensu fidei de hac, *Deus est Trinus*; idque ratione evidentissimi principii: *Quodlibet est vel non est.* Resp. Neg. Ass. Certitudo enim prioris assensus solum est naturalis, at certitudo & necessitas objecti fidei est sublimior, ut pote fundata in veracitate Dei. Neque principium allegatum quatenus naturaliter evidens, est fundamentum fidei: non enim ideo assentior determinatè uni parti, & dissentio parti contradictoriæ, quòd lumen rationis ostendat Deum non posse simul esse Trinum & non Trinum, sed alterutrum tantum; verum quia Deus revelavit veritatem hujus, Deus est Trinus; hoc ipso autem simul revelavit falsitatem contradictoriæ.

31. An disjunctiva ex eisdem traditionibus sit certior unà parte revelatâ.

QUÆSTIO IV.

An Fides actualis sit ad salutem Necessaria?

SUPPONO fidem actualem non esse necessariam ad salutem parvulis baptizatis ante usum rationis morientibus: hi enim fidei actualis incapaces salvantur per fidem, & charitatem habituales seu gratiam in baptismo acceptam. Quam non nisi novo peccato mortali (cujus sunt incapaces) possunt amittere. Qui etiam suscepto baptismo, et si actum credendi non habeant, inter fideles computandi sunt juxta Tridentinum sess. 7. can. 13. de Baptismo. Idem est de adultis in infantia baptizatis, qui antequam committant peccatum mortale, ex hac vita decedunt, et si nullo actus fidei elicito, ratione invincibilis ignorantie aut inadvertentiæ. Quæstio itaque est de adultis peccatoribus, qui ut salvi fiant, debent per actus proprios se disponere ad justificationem.

32. Qui salvari possint sine fide actuali per habitum.

De his porò certa doctrina tradit actum fidei supernaturalis eis esse omnino necessarium necessitate (quam vocant) medii ad justificationem, & per consequens ad salutem. Pro quo

33. Adulto peccatori fides actualis est necessitate medii. Qui hæc necessitas distinguitur à necessitate præcepti.

Nota necessarium censerî necessitate medii, sine quo finis, v. g. justificatio & salus, obtineri omnino nequit, saltem de lege ordinaria, quantumvis inculpabiliter omittatur: necessarium autem necessitate præcepti esse, ad quod ex præcepto quis obligatur, peccaturus, & gratiam, si habet, amissurus, si culpabiliter non impleat. Unde quod excusat ab obligatione præcepti (uti ignorantia invincibilis, vel impotentia) tollit quoque hanc necessitatem, sic saltem, ut non